

till sådana grundlagsändringar, hvarigenom de af sista Unionskomitén utarbetade bestämmelser rörande utrikes angelägenheter behandling måtte blifva förverkligade i det omfång, sådant genom ändring af blott svensk grundlag kan ske.

Det är naturligt, att jag tvekat att föreslå sjelfva redaktionen af de ifrågasatta grundlagsändringarna. Jag vågar hoppas, att Konstitutionsutskottet, om det i princip godkänner dem, behagade utarbeta deras formulering.

Stockholm den 24 Januari 1877.

Ad. Hedin.

N:o 22.

Af Herr **S. A. Hedin:** *Om ändring af 28 § Regeringsformen.*

Efter den utgång, frågan om revision af föreningsfördraget mellan Sverige och Norge fick år 1871, lär det kunna antagas, att hon, derest ej oförutsedda omständigheter af mycket stor betydelse inträffa, ej på länge varder ånyo väckt. Emellertid torde obenägenheten mot en omfattande revision af unionsbestämmelserna ej böra anses såsom giltigt skäl att tills vidare afstå äfvenledes ifrån hvarje bemödande att afhjelpa sådana brister, som allt för väl kunna undanrödjas utan omarbetning af hela riksakten. Tvärtom skola partiella förbättringar här, såsom eljest — enligt hvad t. ex. den svenska representationsfrågans historia utvisar — helt visst bana väg för och underlätta en fullständig reform.

Ett halft sekel har nu förflutit, sedan brödrarikets representation första gången fäste unionskonungens uppmärksamhet på den otillfredsstäl-

lande garanti för de norska angelägenheternas behöriga vårdande, som anordningen af de diplomatiska ärendenas behandling innebure. När 1827 års Storting beslöt en adress i detta syfte, hade det till öfverläggning förehåft den i Unionens historia så sorgligt ryktbara Bodö-saken, hvilken erhållit sin diplomatiska afslutning genom den, för Sverige ej mindre än för Norge, ytterst förödmjukande konventionen af 21 Juni 1821. Ett litet steg till rättelse föranleddes också verkligen af Bodösaken. Giltigheten af yttrandet i 1827 års Stortings adress, att om den diplomatiska behandlingen af Bodösaken hade från början varit öfverlåten åt män, som med nitälskan för Norges intresse förenat äfven *kunskap om Norges lagar och institutioner*, frågan skulle ha blifvit så utredd inför engelska regeringen, att man undgått den kränkande uppgörelsen i 1821 års konvention — giltigheten af detta yttrande hade nemligen vederbörande så till vida i någon mån erkänt, som man alltifrån 1824 funnit sig föranlåten att anställa norrmän i utrikesdepartementet. Det missförhållande — Norges uteslutande från allt deltagande i vården om dess egna och unionens utrikes angelägenheter — som adressen afsåg, var härmed endast till en mycket ringa del afhjelpat, men ej ens i denna del var frågan på ett tillfredsställande sätt löst. Ty i sjelfva verket har nödvändigheten härutinnan fått stifta lag i strid med eller på sidan om Sveriges grundlag, regeringsformens § 28.

Det är visserligen sant, att utrikesdepartementet under de sista tjugu åren, genom den 1858 företagna omorganisationen, genom konsulsstadgan af samma år genom Kongl. Maj:ts i sammansatt statsråd den 5 november 1869 meddelade resolution, i realiteten mer och mer utvecklats till ett unionelt embetsverk. Men formelt är det dock fortfarande en svensk institution, och så länge ej, vare sig genom ändring af nyss nämnda Regeringsformens § eller genom en ny riksaktsbestämmelse, Kongl. Maj:t erhållit rätt att till embeten och tjänster i utrikesdepartementet utnämna och befordra norske medborgare, är ock den formella lagligheten af norrmäns anställning i utrikesdepartementet långt ifrån ostridig. Man har trott sig undanrödja betänkligheterna genom att blott *tillförordna* norrmän till befattningar i utrikesdepartementet, men jag förmår ej inse, att svårigheten härmed är vorden löst. Väl må det vara sant, att de för utnämning och befordran till embeten och tjänster här i landet stadgade *särskilda* kompetensvilkor i allmänhet ej erfordras vid förordnande. Men från de *allmänna* kompetensvilkoren — och till dem hör, med de i 28 § Regeringsformen uppräknade undantag, svensk medborgarerrätt — torde

knappt vid ett förordnande dispens rätteligen kunna ega rum. Också har detta förfarande varit föremål för anmärkning af Konstitutionsutskottet. Att tidpunkten för anmärkningens framställande (1859—1860 årens riksdag) var särdeles illa vald, omintetgör ej anmärkningens formella befo-genhet. Och att det är sjelfklart, att norske likaväl som svenske medborgare böra, ja måste, anställas i utrikesdepartementet, det hindrar ej, att man bör söka bringa en sådan åtgärd i öfverensstämmelse med gäl-lande grundlag.

Om nu anställandet af norske medborgare såsom embets- och tjenstemän i det, formelt taget, ännu ej unionela, utan svenska utrikesdepartementet icke är strängt grundlagsenligt, och om vidare det sätt, man valt, att tillgodose ett faktiskt behof och en rättvisans fordran, nemligen att till ifrågavarande befattningar endast *tillförordna* de norrmän som i utrikesdepartementet anställas, ej låter sig väl förenas med unionens hufvudgrundsats, nemligen de förenade rikenas fullkomliga rättsjemlikhet, så förefinnes ett dubbelt skäl att afhjelpa detta missförhållande. Lyckligtvis erbjuder sig här tillfälle till en af de ofvan antydda partiella reformer, som kunna genomföras oberoende af en, förmodligen till en mer eller mindre aflägsen framtid undanskjuten, revision af Riksakten.

Den år 1839 tillsatta första Unionskomitén bemödade sig att fullständigt genomföra den af unionens princip fordrade likställigheten i fråga om de förenade rikenas utrikes angelägenheter. I det den 4 november 1844 afgifna förslag till ny föreningsakt, § 43, a) heter det sålunda:

«Till *statsminister för utrikes ärendena*, sändebud hos främmande makter samt *ämbets- och tjenstemän vid utrikesdepartementet*, eller vid beskickningarna, kan konungen nämna blott *svenske eller norske män*.»

I samma paragrafs b) stadgas vidare, att statsministern för utrikes ärendena samt embets- och tjenstemän vid utrikesdepartementet skola utnämnas i förenadt statsråd.—

I betraktande af vanskligheten att, i saknad af ett unionsparlament, ordna den lika väl för norske som svenske män tillgängliga utrikesministersbefattningens konstitutionella ansvar — en vansklighet, som 1839 års Unionskomité ej ansågs hafva på ett tillfyllestgörande sätt löst — har den år 1865 förordnade andra Unionskomitén enhälligt frångått nyss nämnda förslag i hvad det rör utrikesministern, men deremot bibehållit både stadgandet, att »till embeten och tjänster i utrikesdepartementet kunna så väl svenske som norske män utnämnas», och föreskriften, att »i det unionella statsrådet föredragas och afgöras äfven frågor: om tillsättning

och afskedande af de utrikesministern underordnade embets- eller tjänstemän i utrikesdepartementet.» (Jemför sista Unionskomiténs förslag till ny föreningsakt, §§ 28 och 22, 4.). Konstitutionsutskottet vid 1869 års riksdag har såsom en förtjenst påpekat dessa bestämmelsers syfte att »åt det svenska utrikesdepartementet gifva en mera unionel karakter.»

Båda dessa förändringar kunna åstadkommas oberoende af en allmän revision af Riksakten: den förre genom ett tillägg till Regeringsformens § 28, den senare, förmodligen genom en resolution af Kongl. Maj:t. Jag tillåter mig därför att föreslå, att Riksdagen måtte besluta:

ett tillägg till Regeringsformens § 28 af innehåll, att till embets- och tjänstemän i Kabinettet för utrikes brefvexlingen kunna utnämnas och befordras norske män.

Stockholm den 24 Januari 1877.

Ad. Hedin.
